

Georg Elfvengren – kuka hän oli?



Puhuttaessa vuoden 1918 sodasta Raudussa voi tuskin ohittaa upseeria nimeltä **Georg (Yrjö) Elfvengren**. Hänellä oli merkittävä osa valkoisen puolen sotilasoperaatioissa paikkakunnalla. Hän oli täysin tuntematon ennen sotaa, jonka jälkeen hän poistui paikkakunnalta. Seuraavassa kerrotaan, kuka tuo salaperäisen oloinen ja palavakatseinen sotapäällikkö oli, mistä hän tuli ja minne meni.

Tausta

Georg Vilhelm Elfvengren syntyi Haminassa 8. syyskuuta 1889. Omien sanojensa mukaan hän oli kuitenkin syntynyt Sortavalassa. Hänen isänsä oli suomalainen Venäjän armeijan eversti **Uno Eugen Elfvengren**, joka toimi 1900-luvun alussa sotilasviroissa Suomessa. Äiti oli **Adele Elfvengren**, omaa sukuaan **Scharinski**. Äidin on sanottu olleen osaksi kaukasialaista rotua, mikä voi olla totta päätellen siitä, ettei pojankaan ulkonäössä juuri ollut isovenäläisen tai pohjoisen rodun piirteitä.

Georg Elfvengren opiskeli aluksi 1900-1906 Pietarissa kadetti- ja merikadettikoulussa. Tuohon aikaan kadettikoulussa alettiin opiskella jo melkein pikkupoikana. Hänellä on sanottu olleen vaikeuksia puutteellisen venäjän kielitaitonsa vuoksi. Kuitenkin 1908 hän pääsi Pietariin arvostettuun Nikolain ratsuväenkouluun, josta valmistui elokuussa 1911. Sen jälkeen hän palveli kornettina Pavlovin kaartin kyrassieerirykmentissä (raskaan ratsuväen rykmentti) Hatsinassa Pietarin lähellä.

Rykmentin komentaja antoi hänestä seuraavan luonnekuvan 1912 (käännös venäjän kielestä):

”Elfvengren on etevä rivistöupseeri (tarkoittanee nuorempaa upseeristoa). Hän pitää sotapalvelusta ja tekee kaikki hänelle annetut tehtävät erittäin hyvin. Hän on hyvissä väleissä sotilaiden kanssa. Hyvä komentaja, pitää varsinkin tiedustelutehtävistä ja huolehtii tiedustelun kehittämistä eskadronissa (komppanioissa). Elfvengren pitää hevosista ja urheilusta. Hyvä toveri. Juonittelun vastustaja. Terve ja kestävä. Häntä voidaan pitää erinomaisena aliupseerina.” (Aliupseeri on tässä ehkä käännösvirhe, toisessa käännöksessä todetaan hänen olevan erinomaisen kelvollinen vanhemman upseerin arvoon.)

Kun tiedetään, ettei armeijassa kaunistella asioita, voitaneen todeta Elfvengrenin olleen moitteeton sotilas.

Toiminta ensimmäisessä maailmansodassa Venäjällä

Elfvengren palveli keisarillisen Venäjän armeijassa menestyksellä tiedustelutoimissa vihollisen selustassa. Hänet palkittiin Venäjän arvostetuimman sotilasritarikunnan, Pyhän Yrjön ritarikunnan neljännen luokan ristillä, eli Yrjönristillä. Se oli korkea kunniamerkki saajan ikään ja sotilasarvoon nähden. Todettakoon, että **Carl Gustaf Mannerheimille** suotiin Venäjän armeijassa sama kunniamerkki 1914 hänen olleessaan jo 47 -vuotias kenraalimajuri. Haavoituttuaan Elfvengren joutui olemaan jonkin aikaa Tsarskoje Selon sotilassairaalassa Pietarin lähellä.

Nykykielellä sanottaisiin, että Elfvengren oli taitava verkottuja. Hän oli mm. keisariperhettä manipuloineen epämääräisen saarnaaja **Grigori Rasputinin** murhaajan, ruhtinas **Felix Jusupovin** tuttava. Tämän vuoksi häntä epäiltiin keisarinna **Alexandran** ja hänen hovineitinsä **Anna Vyrubovan** murhan suunnittelusta. Hänet pidätettiin, mutta vapautettiin helmikuun vallankumouksen jälkeen maaliskuussa 1917.



Elfvengren nuorempana luutnanttitason upseerina tsaarin armeijassa. Kuvaaja tuntematon.

Sen jälkeen Elfvengren ryhtyi vastustamaan valtaan nousseita bolshevikkejä monin tavoin Venäjällä alkaneen pitkän sisällissodan aikana. Hän tiettävästi osallistui terroriteon yritykseen **V.I. Leniniä** vastaan eräiden rintamaupseerien kanssa 14. tammikuuta 1918 ja pestautui kuun lopussa neuvostovaltaa vastaan taistelevien Krimin tataarien päälliköksi. Vauhtia ja huimapäisyyttä riitti.

Paluu Suomeen ja Raudun taistelu 1918

Tässä vaiheessa Elfvengren katsoi parhaaksi palata Suomeen ainakin toistaiseksi. Hän liittyi 12. helmikuuta 1918 Suomen valkoiisiin kenraali Mannerheimin alaisuuteen. Tämä tapahtui siis Suomen vapaus-/sisällissodan jo ollessa käynnissä. On arveltu, että Suomen itsenäisyyttä enemmän Elfvengreniä kiinnosti kuitenkin Venäjän bolshevistivallan kumoaminen.

Hänet määrättiin Karjalan rintamalle maaliskuussa uudelleen järjestetyn Karjalan ryhmän (Armeijakunnan) 1. rykmentin (käytetty myös nimeä 1. Karjalan rykmentti) komentajaksi Raudun ja Valkjärven rintamakaistalle ratsumestarin (kapteenin) arvoisena upseerina. Hän saapui komentopaikalleen Kiviniemeen 14. päivänä maaliskuuta pienen ratsuväkiosaston kera.



Ratsumestari Elfvingren (neljäs oikealta) esikuntansa kanssa Kiviniemessä Raudun taistelun aikoihin. Kirjoittajan huom: Elfvingrenin hihassa on tässä luultavasti majurin arvoa osoittavat nauhat. Rinnassa on Venäjän armeijan palveluksessa ansaittu 4. luokan Yrjönristi. Kuvaaja tuntematon.

Rautulaiset tuntevat Raudun taistelun ja tietävät Elfvingrenin juuri tästä yhteydestä. Asiasta on kirjoitettu aika ajoin myös Rautulaisten lehdessä. Siksi tässä ei kerrata tuon taistelun yksityiskohtia tai merkitystä.

Se kuitenkin on aiheellista todeta, että Elfvingren osoitti Raudun taistelussa kiistämätöntä aktiivisuutta ja tilanteen hallintaa. Hän halusi aktiivisella toiminnalla ehtiä vihollisen edelle, mistä oli valkoisen puolen sodanjohdon hyväksyntä. Tultuaan rintamanosan komentajaksi hän järjesti viestiyhteydet, tiedustelutoiminnan ja joukkojen elintarvikehuollon toimiviksi. Hänen määräyksestään pienehkö osasto kävi 25.-26. maaliskuuta tuhoamassa Venäjän puolella olevan Viisjoen rautatiesillan ja toisella yrittämällä Sahajoen rautatiesillan estäen näin venäläisten lisävoimien lähettämisen junalla Rautuun. Samaan aikaan jo helmikuussa alkaneet taistelut aseman ja kirkonkylän hallinnasta jatkuivat.

Jo ennen kaikkien apujoukkojen saamista paikoilleen hän maaliskuun viimeisinä päivinä yritti tiedustelutulosten nojalla yllätystä hyväksikäyttäen saada aseman seutua haltuunsa. Tämä yritys epäonnistui. Ratkaiseva hyökkäys punaisia vastaan aloitettiin 4.4. iltapäivällä. Asemalla saarroksissa olleet ja raskaita tappioita kärsineet punaiset lähtivät epätoivoina murtautumaan motista seuraavana aamuna. Raudun taistelu, joka oli sodan molemmille osapuolille erittäin verinen, päättyi valkoisen puolen voittoon huhtikuun 5. päivänä 1918.

Raudun taistelun jälkeen Elfvingrenin komentama rykmentti osallistui 24. huhtikuuta Terijoen valtaukseseen, ja hänestä tuli Terijoen rajakomendantti

27.4.1918. Tästä tehtävästä hänet kuitenkin erotettiin jo viikon kuluttua. Syynä lienee ollut omapäisyys vangittujen punaisten lukuisine teloituksineen.

Terijoen rajakomendantin toimesta erottamisen jälkeen Elfvengren muutti Viipuriin. Avioliiton hän solmi siellä helmikuussa 1919 eversti **Nikolai Kukolin** tyttären **Nataljan** kanssa, joten sotatoimien ohella myös siviiliasioita oli ehditty hoitaa. Ilmeisesti pikavauhdilla niitäkin. Avioliiton myöhemmistä vaiheista ei ole tietoa.

Elfvengrenin oli luonteeltaan kiihkeän levoton, kunnianarka ja toimissan myös omavaltainen ja hän pyrki ottamaan saavutetuista menestyksistä kunnian itselleen. Tästä on näyttöjä sekä Raudun että Terijoen ajalta. Hänen suomen kielen taitonsa on sanottu olleen puutteellisen. Marsalkka Mannerheim mainitsee muistelmissaan Elfvengrenin selostaessaan lyhyesti Raudun taistelua.

Inkerin vapaussodassa

Venäjän vallankumouksen aikoihin alkoi Inkerin suomalainen väestö herätä kansallistunteen innoittamana tavoittelemaan parempaa hallinnollista asemaa tai peräti itsenäisyyttä. Liittolaista tähän haettiin sekä Viron että Suomen suunnalta. Itsenäisyysvaatimukset eivät toteutuneet, mutta inkeriläiset eivät hevillä luovuttaneet. Lopulta liikehdintä ja aseellinen toiminta huipentui Karjalan kannaksella Pohjois-Inkerin tapahtumiin, jotka meillä tunnetaan ”Kirjasalon tasavallan” muodostumisena Raudun naapuriin Venäjän rajan taakse.

Everstiluutnantiksi edennyt Elfvengren hankkiutui Kirjasalon pienen vapaajoukon johtajaksi ja aloitti heinäkuussa 1919 hyökkäyksen venäläisiä bolshevikkejä vastaan Pohjois-Inkerissä. Tällaisella sotatoimella ei ollut menestystä. Elfvengren erotettiin päällikkyydestä, mutta hän ei luovuttanut.

Hän teki salaisen sopimuksen bolshevikkejä vastaan taistelleen venäläisen valkokenraali **Nikolai Judenitshin** kanssa hyökkäyksestä Pietariin ja sai vastineeksi huomattavan summan rahaa, jolla hän varusti inkeriläisjoukon paremmin sotatoimia varten. Suomalaiset aktivistit eivät lähteneet tähän mukaan puhumattakaan Suomeen valtiojohtosta ja armeijasta.

Elfvengren aloitti uuden hyökkäyksen lokakuussa 1919 Suomen armeijan kiellosta huolimatta. Hyökkäys tyrehtyi Lempaalan itäpuolen ja Metsäpirtin Tapparin tasolle. Oli taas palattava takaisin lähtöasemiin. Sotatoimen seurauksena inkeriläisten kärsimykset lisääntyivät ja yli 8 000 pakolaista saapui Suomeen bolshevikkien kostotoimien seurauksena. Kirjasalon tasavalta kuihtui pian omaan mahdottomuuteensa ja sen joukot vetäytyivät Suomeen joulukuussa 1920.

Takaisin Venäjälle ja kuolema

Elfvengren ei luovuttanut vieläkään, vaan siirtyi Venäjälle, jossa hän ryhtyi yhteistyöhön mm. Etelä-Venäjän valkokenraali **Pjotr Wrangelin** kanssa bolshevikkihallinnon kukistamiseksi edelleen jatkuneessa Venäjän sisällissodassa. Jälleen esimerkki vaikutusvaltaisesta verkottumisesta.

Elfvengren sai vastavallankumouksellisilta sotapäälliköiltä korkeampia sotilasarvoja, joista viimeisin oli 1921 kenraali Wrangelilta myöntämä kenraalimajurin arvo.

Kesäkuussa 1921 Elfvengren perusti Varsovassa yhdessä venäläisen **Boris Savinkovin** kanssa *Isänmaan ja Vapauden Suojelun Kansalaisliiton* tavoitteena neuvostovallan kukistaminen. Elfvengrenin vastuulla oli Luoteis-Venäjällä, Suomessa ja Baltiassa tapahtuva maanalainen toiminta. Järjestö ei epäillyt tarttua väkivallantekoihin tai niiden suunnitteluihin neuvostodiplomaatteja vastaan Sveitsissä.

Venäjän sisällissota päättyi bolshevikkien voittoon 1922, ja Elfvengren matkusti Suomeen toimien täällä jonkinlaisena liikemiehenä.

Palava into neuvostovallan kukistamiseen ei ollut sammunut vieläkään, vaan hän matkusti 1925 väärällä passilla Venäjälle maanalaisen työn kehittämiseen. Hän kuitenkin paljastui ja vangittiin Tverin alueella. Selvää oli, että Neuvostovenäjän salaisen poliisin Tsekan järjestämässä ”oikeudenkäynnissä” hänelle luettiin vain yksi mahdollinen tuomio. Hänet ammuttiin kidutettuna Moskovassa 6.9.1927.

Sellainen mies oli Raudun taistelusta rautulaisille ja suomalaisille tunnetuksi tullut Georg Yrjö Elfvengren, joka kuollessaan ei vielä ehtinyt täyttää 38. vuottaan. Sotilas, seikkailija, idealisti ja peluri vailla vertaa.

Lähteitä:

- J.O. Hannula: Suomen vapaussodan historia, WSOY 1956.
- Mirko Harjula: "Ryssänupseerit": ensimmäisen maailmansodan Venäjän asevoimien suomalaistaustaiset upseerit 1914-1956, Books on Demand 2013.
- Tapio Kangasniemi: Tappajan muotokuva, Heikki Kaljunen ja muutama muu, 2014, julkaistu vain internetissä.
- Antti Komonen: Karjala vapaussodassa II, Otava 1934.
- Jussi Niinistö: Heimosotien historia 1918-1922, SKS 2016.